

Tiesu varai jārunā paplašinātos teikumos

Imants VĪKSNE

Augstprātīga klusēšana tiesu varu nepasargā no mediju un sabiedrības kritikas, vienalga – tā ir pamatota vai nē. Tiesnešiem jāsarunājas un, kopš spriedumi tiek publicēti internetā, arī jāskaidro to saturs. Taču jādara tas kvalitatīvāk nekā līdz šim. Savukārt žurnālistiem jāvairo zināšanas jurisprudencē, lai varētu sabiedrībai kalpot par labiem tulkiem, sniedzot kvalitatīvu informāciju saistībā ar tiesās notiekošo.

Pie šādām atziņām tiesneši, prokurori, advokāti un arī mediju cilvēki nonāca konferencē *Sabiedriskā viedokļa ietekme uz tiesnešiem un tiesu sistēmu kopumā*, ko nedēļas nogalē organizēja Tiesību zinātņu pētniecības institūta vadītājs profesors Ringolds Balodis. Pieejama arī statistika.

Likums pār viedokli

Sabiedrības un tiesu varas uzskatus izmērijusi kompānija

SKDS. Aina ir sekojoša. Vairāk nekā divas trešdaļas (69%) Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka tiesas lēmumiem jābūt likumos balstītiem, taču teju puse (46%) iedzīvotāju arī norāda, ka vēlētos, lai viņu viedoklis tiktu ņemts vērā, tiesnesim pieņemot lēmumu tiesā. Savukārt tiesneši ir vienprātīgi (98%), ka jebkura lieta ir jāizspriež pēc likuma, neskatoties uz sabiedrības viedokli. Tajā pašā laikā tiesneši arī norāda, ka

sajūt spiedienu no masu medijiem (42%) un iedzīvotājiem (35%). Zīmīgs aspekts, ka viedoklis par tiesas darbu ir pilnīgi visiem. Arī tiem, kuri ar tiesām nav saskārušies. Tie, kuri tiesās pabijuši, uzticas tām mazāk nekā pārējie. Bet, kā konferencē atzina Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes dekāne Anita Rodiņa, sabiedrības uzticība tiesām nav mazāk svarīga par tiesu neatkarības garantijām. Problēma gan ir apstākļi, ka lielākā daļa sabiedrības jūtas kompetenta jautājumos, par kuriem tai nav ne mazākās saprašanas, tostarp jurisprudencē. Tik skarbi izteicās Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece Sanita Osipova. Taču nekāda cita līdzekļa – kā vien skaidrošana – šīs saprašanas vairošanai nav.

Reputācija jāaprūpē

Īpaši svarīgi runāt ir situācijās, kad tiesu lēmumi izraisa sabiedrības neizpratni un aizdomas par sistēmiskām problēmām tiesu varā. Tieši šobrīd putekļi notraukti simtiem senāku maksātnešpējas lietu, kurās firmas mainījušas juridiskās adreses, lai tiktu izskatīšanā pie konkrētiem tiesnešiem. Tas met šaubu ēnu uz pieņemtajiem lēmumiem. Tieslietu padome šobrīd domā, kā rīkoties, jo Augstākās tiesas tiesneši pieprasījuši izmeklēšanu. Nekādas sabiedriskās attiecības gan tiesu reputāciju nevairo, ja lēmumi ir nelikumīgi un negodīgi pēc būtības.

Kā un caur kādiem kanāliem tiesu varai aktīvāk jākomunicē, ir apspriežams jautājums. Rīgas apgabaltiesas priekšsēdētāja Daiga Vilsone rosina komunikāciju pār-

celt uz drošu un uzticamu vidi – oficiāliem valsts portāliem – un no turienes sabiedrībai raidīt tiesu reputācijai draudzīgas ziņas. Karot ar dzelteno presi par juridiskām aplamībām gan neesot jēgas. Pašai apgabaltiesai ir konts tviterī un nākotnē jauns komunikācijas rīks varētu būt feisbūks.

Tiesneši kā trausli ziedi

Īpaši atlasīti rīki vienvirziena komunikācijai tomēr nepasargās tiesnešus no iespējas tapt žurnālistu uzrunātiem, bet, kā savā runā uzsvēra Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesnesis Artūrs Kučs, – tiesneši nevar būt trausli ziedi, kas novīst diskusiju karstumā. To apzinās arī Tieslietu ministrija, tāpēc turpmāk tiesnešu atlasē lielāka nozīme tiks piešķirta psiholoģiskajiem testiem.

Daudzu kolēģu slavēts parraugs tam, ka ar medijiem un caur tiem ar plašāku sabiedrību iespējams veiksmīgi sarunāties, ir Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas tiesnesis Juris Stukāns. Žurnālistu vidē ļoti cienīts kaut vai tāpēc, ka neizsmej par juridiski precīzi nenoformulētiem jautājumiem. Viņš konferencē iedrošināja kolēģus kļūt atvērtākiem sarunai ar presi. Argumenti vairāki. Tiesu vara kalpo sabiedrībai, līdz ar to sabiedrības informētība nevar apdraudēt tiesiskumu. Nekur nav teikts, ka par tiesas spriedumu jārunā tikai, neizejot no tiesas zāles. Nekur nav teikts, ka jārunā plašākai sabiedrībai nesaprotamajā juridiskajā valodā: «Un, jo vairāk sabiedrība sapratīs tiesu procesu, jo lielāka būs uzticība tiesu varai.» ■